

פרשת 'וישלח' – שיחות הרצי"ה

5. שפע נפלא בפרשת שירה

באופן כללי, עניינה של פרשתנו הוא גמר תהליך קבלת חירותנו, ששכלולה מתגלה במתן תורה. תחילת ההכנה לתורה היא השבת, אנו נאחזים בתורה דרך כל מיני דינים והלכות שבת: "אל יצא איש ממקומו ביום השבעי"²⁴ — "אל יוציא"²⁵, "את אשר תאפו אפו"²⁶. השבת שקולה כנגד כל התורה כולה²⁷. ישראל, אורייתא ושבת — חד. כל ענין התורה מרוכז בצורה תמציתית בשבת. אם-כן, החלק הראשון של פרשתנו עוסק בגמר תהליך ביטול העבדות והופעת החירות, ומזה נמשך החלק השני, העוסק במעבר אל התורה דרך השבת. הפגישה עם השבת מתחילה בענין המן: "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום"²⁸, ובסוף מתגלה יסוד הדבר: "הוא אשר דבר ד'":

שבתון שבת קדש לד'²⁹. בסיום הפרשה: "ויבא עמלק וילחם עם ישראל"³⁰, שהוא הבירור היסודי של ענין ישראל מצד הפכו. כל האוצר והשפע הגדול הזה של דבר ד' מרוכז בפרשה שלנו, הנקראת פרשת שירה מאז ועד הנה. כל הענינים שבה הם ענין אחד המרוכז סביב השירה. בשום פרשה אחרת לא נמצא ריכוז וכלילת הכל כבפרשתנו. השפע האלוהי הנפלא הזה מתחיל ב"בשלח פרעה את העם"³¹, בכיזור הסדר האלוהי של הדבר, ממשך בקריעת ים סוף ומסתיים בכיזור מה זה ישראל. כל הגלגל הזה של ההתגלות האלוהית, כביטול העבדות וקיום החירות, ובהכנה למעמד הר סיני, מרוכז, סובב ונאחז בשירת קריעת ים סוף.

6. "ולא נחם אלהים"³²

"ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחם"³² אלהים דרך ארץ פלשתים, כי קרוב הוא³³ וכר'³¹. זו "נבואה שנצרכה לדורות"³⁴, בה נפגשים בהנהגה האלוהית הפועלת במבוכי וסיבוכי הבריאה. ההנחיה האלוהית נקבעה כך בגלל חסרון שבעם. מתגלה העומק בסדר החינוך האלוהי בהתהלכות עם בני-אדם. הבאת ששים רבוא איש ממצרים לירושלים אינה מבצע כל-כך פשוט. נדרשת בגרות רוחנית כדי להבין שבשביל חירות כדאי לסכול. יחד עם זאת יש לפעמים צורך להתחשב בחולשות בני-אדם, וגם זה משתלב במערכת התכנית האלוהית. ה"פוליטיקה האלוהית" מתחשבת עם האפשרות שהעם יפחד ממלחמה ויתחרט על יציאתו ממצרים. כנגד זה לא מופיעה כפייה אלא סידור המסיבות בצורה כזו שיהיה מוסבר לאדם ולצבור. אין כאן שלילת בחירה אלא סידור

... ה"היה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום" — "הוא אשר דבר ד'":

7. הגבלת הבחירה החופשית

מצד שני "וחזקתי את לב פרעה"³⁶. לפעמים רבונו-של-עולם מתערב במחשבות בני-אדם ובתוך סידור עניניו. סדר הבריאה הוא: "הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים"³⁷. רבונו-של-עולם הוציא את הדבר מרשותו כביכול. אמנם יש מצבים מיוחדים העומדים ברומו של עולם, בהם רבונו-של-עולם מתערב בבחירת האדם, כפי שכותב הרמב"ם בהלכות תשובה, ואז מתגלה שהוא בעל-הבית על כל המחשבות ועל כל המעשים³⁸. אמנם הקדוש-ברוך-הוא נתן לאדם חופש בחירה, כפי שהזכרנו לפני-כן לגבי "ולא נחם אלהים"³¹, אבל חופש זה הוא קנין מוגבל (במידה מסוימת), ועל גביו — "גבה מעל גבה"³⁹ — קיימת ההנהגה האלוהית של המשגיח האלוהי. סידורים אלוהיים מופיעים עבור⁴⁰ "בני ישראל עם קרבו"⁴⁰. אנו "עם אלהי אברהם"⁴¹, שהיה "קרובו" של הקדוש-ברוך-הוא. כשהשם יתברך מחליט לעשות משפט נורא ואיום בארץ, הוא אומר "המכסה אני מאברהם אשר אני עשה"⁴². אברהם אבינו הוא "מחותן" של הקדוש-ברוך-הוא⁴³, ואנו עם של "מחותנים" לקדוש-ברוך-הוא מאז ועד הנה לדורות עולם.

פרשת 'וישלח' – שיחות הרצי"ה

8. פוליטיקה אלוהית

"הטבעת בתרמית רגלי בת ענמית"⁴³, כדברי רבי יהודה הלוי בשיריו⁴⁴, רבוננו של-עולם הטביע ברמיה את המצרים, על-ידי שהביא אותם לכך שיכנסו בתוך ים סוף. בספר "אורות" מופיע מספר פעמים הענין של "פוליטיקה אלוהית". כשם שבפוליטיקה האנושית יש מציאות של תרמית, כך הוא בפוליטיקה האלוהית: "וחזקתי את לב פרעה, ורדף אחריהם..."⁴⁵, ומתוך-כך מתגלה הפלא הגדול והנשגב של קריעת ים סוף. כל העולם כולו מורכב משני חלקים, השייכים למעשה בראשית מההתחלה: ים ויבשה שהם יסוד הבריאה. אמנם רבוננו של-עולם הוא בעל-הבית על העליונים והתחתונים, ובקריעת ים סוף הוא הפך את הים ליבשה. וכמו כן הוא נכנס לתוך מחשבות בני-אדם, אף-על-פי שאין זה השטח שלו באופן רגיל (— שכן "הכל בידי שמים, חוץ מיראת שמים"⁴⁶). בשביל עם קרובו, ה"מחותנים" שלו, הוא עושה דברים חריגים. לפי הסדר הרגיל, הים והיבשה עומדים לחוד, וכן קיימים אנשים בעלי תכונות אופי שונות, אבל לפעמים הענינים מתנהלים שלא על-פי הסדר הרגיל, כי יש בעל-הבית שהוא מעל הסדר, והוא משתמש בסדר שמצל הסדר, כיון שהוא גם בעל-הבית על הסדר. ההנהגה הטבעית של הבריאה, ישראל והדורות, נמשכת מההנהגה העל-טבעית. כאן מתגלה במיוחד הדבר על-ידי ה"תרמית" של רבוננו של-עולם, שלכאורה אינה האופן הנורמלי והישר של סידור הענינים; היא מבליטה שרבוננו של-עולם הוא המסדר את הכל כרצונו על-פי סדר ניסי, "די נסי"⁴⁵.

9. "יצאים ביד רמה"

לעומת כל הביטויים שבפרשה שכתובים בלשון עבר, כגון "וירדפו"⁴⁶, וכדומה, הפסוק "ובני ישראל יצאים ביד רמה"⁴⁷ נאמר בלשון הווה. אנו יוצאים לחירות עולם מאז ועד הנה, בכל רגע ורגע, לאורך כל הדורות. גם עכשיו יצאנו ממצרים⁴⁸, ותמיד אנו הולכים ויוצאים ממצרים. אנו אנשי חירות, ואין חירות אלא תורה⁴⁹. אנו אנשי נצח של תורה ושל רבוננו של-עולם, וכמובן אין זה כל-כך פשוט. אנו מעל כל השעבודים הרגילים של הטבעיות, ומתוך-כך אנו שייכים לחופש ולנס⁵⁰.